

Bruks

Sveriges Hundungdom
för hundintresserad ungdom

Bruks - vad är det?

Bruks är ett gemensamt namn för fem olika provgrenar som Svenska Brukshundklubben (SBK) ansvarar över. Att träna - och tävla - i bruks är förmodligen en av de äldsta formerna av hundträning och början till alla de olika tävlingsgrenar som vi numera har och kallar för hundsport. Men från början var bruksprov och brukshundar en rent samhällsnyttig företeelse. Det var framför allt militären och polisen som behövde det man kallar tjänstehundar för att få hjälp att klara av olika uppgifter. Och tjänstehundar används fortfarande idag, och nu kanske till betydligt fler uppgifter än vad hundarna hade för hundra år sedan. Hundens överlägsna sinnen när det gäller lukt och hörsel är förstås viktiga, liksom ett bättre mörkerseende än vad vi har. Men att hundar rör sig snabbt och lätt, även i svårtillgänglig terräng eller stökiga miljöer gör hunden oöverträffad i många situationer. Men alla dessa goda egenskaper vore inte till någon nytta alls för oss om det inte var för att hunden så gärna vill samarbeta med en människa och att den har stor lust för att lära sig saker och att jobba hårt!

Tre alerta brukshundar, redo för att börja arbeta. Den korthåriga collien i mitten har spårselet på sig och de två australians kelpies är utrustade för rapport.

Olika grupper

Bruksproven är uppdelade efter det så kallade specialmomentet som ingår: spår, sök, rapport, patrull och skydd. Man kan tävla i fyra olika klasser, men den första appellklassen, räknas mer som en egen grupp, som gäller för alla grupper förutom patrull och skydd. Och det är i den som man börjar tävla i, därefter kommer lägre klass, högre klass och elitklass. Oavsett vilken bruksgren man vill tävla i börjar man alltså i appellklass och får sedan, om man lyckas, kvalificera sig uppåt i klasserna. I varje gren är proven indelade i tre olika moment, det ena är en lydnadsdel och det andra är då kanske spår och sedan tillkommer budföring eller uppletande.

Text, foto & layout Lotta Treiberg

© Sveriges Hundungdom januari 2024

Specialmoment

Redan i appellklassen möter man tre olika moment som man ska klara av tillsammans med sin hund. Först är det lydnadsmomentet som här innehåller linförighet (fotgående i koppel), framförgående, vilket innebär att hunden går framför förare i koppelns längd, platsläggande under gång, inkallning, hopp över hinder och gemensam platsläggning. Sedan är det budföring som innebär att hunden ska springa en kortare sträcka mellan sin förare och en okänd person två gånger. Budföring finns i lägre klass också, men då är avståndet längre som hunden ska springa och det avlossas skott under tiden. I de två svåraste klasserna ersätts budföringen av uppletande av föremål. Vilket innebär att ett antal föremål ligger utlagda i ett mindre område. Hunden ska på en viss tid söka igenom området och helst förstås hitta alla föremålen och lämna dem till sin förare. Beroende på vad man vill träna och tävla i kan man sedan välja att spår, rapport, sök, patrull eller skydd. För de två sista finns ingen appellklass.

Vilka hundar passar?

Brukshundar brukar man kalla de raser som SBK har ett så kallat avelsansvar för. Den hundras som var vanligast förr var schäfer (numera tysk schäferhund), boxer, rottweiler, dobermann, collie och risenschnauzer. Idag har antalet brukshundraser utökats till många flera. I många av bruksgrenarna går det fint att delta med vilken hundras som helst, det vill säga om den är registrerad i Svenska Kennelklubben. Men i vissa av bruksproven får man bara tävla i med en brukshundras - som grenen skydd. De övriga grenarna fungerar dock jättebra för de allra flesta hundar att träna i, oavsett ras. Spår är något som verkligen alla hundar kan tränas i, oavsett storlek eller ras. Sök är en social gren att träna i, här är det en fördel om hunden är social, alltså en som gillar att hitta (gömda) människor.

På bilden syns en shetland sheepdog som tränas i budföring.

Rapport är fartgrenen, men att träna sin familjehund att springa mellan två - för hunden välkända - människor brukar de flesta hundar tycka om. Patrullhunden ska upptäcka vittring och ljud från människor inom ett begränsat område. Här är får vi som hundens förare vara med för att se när hunden upptäcker något - alltså att kunna läsa sin hund.

Labrador retriever som tränar uppletande.

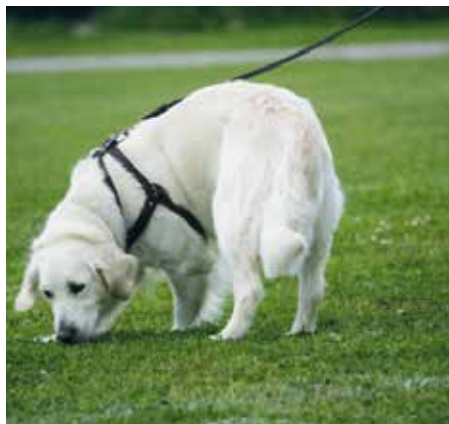
Spår

Australian kelpie följer ett spår.

Att hundens främsta sinne är deras luktsinne visste du nog redan. Alla hundar använder i första hand sin nos för att undersöka omgivningen. Likaså vet du säkert att våra hundar härstammar från vargen och att de därför har, mer eller mindre stor jaktlust. De flesta hundar, även riktigt unga, följer gärna doftspår på marken, nyfiket vill hunden ta reda på vad som döljer sig i spårets slut. Det är den här lusten (jaktlusten) att följa ett spår som vi använder oss av när man tränar hunden i bruksspår. Oftast har man en sele på hunden, den underlättar för hunden ”att få ner nosen i marken” och stör inte lika mycket som halsband och koppel. En stor fördel med spårträning är att man kan träna nästan var som helst och att det man behöver är sig själv och hunden.

Spåret som hunden ska följa är efter en människa. Till att börja med lär man hunden att följa mattes/husses spår. I spårets slut kan man lägga något föremål som man vet att hunden tycker om, till exempel favoritleksaken. Allt eftersom kommer hunden bli allt säkrare när den spårar och den följer spåret noggrant och kanske börjar den också leta efter saker som kan ligga i spårets närhet. När hunden vet vad ordet ”spåra” betyder, börjar man ta hjälp av någon annan person som får gå ett spår och lägga ut ett par föremål längs vägen. I appellklassen är spårerna ca 300 meter långa och spåret har legat i en knapp timme innan hunden får börja spåra. Den som har gått spåret (spårläggaren) är en tävlingsfunktionär.

”Näsan” är påkopplad och den här golden retrievern verkar ha hittat början på sitt spår.

Den tränade spårhunden som tävlar följer riktigt långa spår som kan ha legat i åtskilliga timmar. Dessutom finns det längs spåret flera utlagda spårappor, som är träpinnar. Hunden behöver inte plocka upp apporterna, men den ska tydligt visa föraren när den hittar dem, så att föraren kan ta dem. Den sista apporten ligger i spårets slut. Föraren tänker du nu, vad ska jag göra? Hundens ska ha sele och fäst i den en lina som ska vara mellan 10-15 meter lång. Att spåra är verkligen något som de allra flesta hundar gillar, det tränar upp hundens koncentrationsförmåga och som förare är det alltid lika spännande att följa hunden genom terrängen.

Sök

Hundens luktsinne används också i grenen sök. Sökhundar tränas och används för att hitta människor. I tävlingsgrenen är det oftast ett skogsområde som används, där är det lättast för figuranterna, som de som gömmer sig kallas för, att gömma sig. Det är sökhundar som vidareutbildas till att leta efter människor i olika katastrofområden - räddningshundar - och vid lavinolyckor - lavinhundar. Sökhundar som vi beskriver här måste gilla människor, även sådana som hunden inte känner. Men om man har en blygare hund kan sökträning vara en väldigt bra träningsform.

En soft coated wheaten terrier ska ut och leta efter gömda personer i skogen.

Det är hundens lust att hitta gömda (eller försvunna) personer som man använder sig av. Vid träning av sök behövs minst ett par träningskompisar. Vilket gör den här sporten extra rolig, man blir lätt ett bra gäng som kan hjälpas åt.

Träningen av sökhunden börjar med att hunden får hälsa på en person som därefter ger sig ut en bit i skogen och gömmer sig bakom till exempel en sten eller ett träd. Vid träning kallas den person som gömt sig för figurant. Hunden kopplas loss och ska sedan själv springa iväg och leta upp personen som gömt sig. Till att börja med ska hunden få översvallande beröm av figuranten när den lyckas. Vi vill att hunden ska tycka att det här är det mest spännande och roligaste som finns att göra. Som förare är man inte i närheten av hunden, så hunden måste lära sig ett sätt att tala om för föraren att den har hittat någon. Man kan använda sig av två olika metoder för att göra det.

På bilden till vänster ses en schiffer som skäller för att markera att han har hittat en gömd figurant. På bilden till höger har sheltien hittat figuranten och tagit rullen i munnen för att snabbt springa tillbaka till sin förare.

Det ena sättet är att hunden snabbt återvänder till föraren, som kopplar hunden och sedan ber hunden ”visa” var den har hittat figuranten någonstans. Den här typen av sökhundar kallas för rullhundar. Det beror på att i hundens halsband hänger en rulle. Den har man lärt hunden att ta upp och ha i munnen så snart den har hittat en figurant. Den andra typen av sökhund stannar kvar hos figuranten och skäller. Föraren hör var hunden är och tar sig snabbt fram till hund och figurant. För hunden är sökträningen rena rama kurragömmaleken. Sök är roligt att träna, både för hundar och människor.

Rapport

Labrador under en rapportsträcka. I både sök och rapport ska hunden bära ett så kallat tjänstecken med förkortningen "SBK" på. Det visar att hunden är under arbete och får vistas lös i skog och mark.

Från början var rapporthunden tänkt som budbärare och hjälp vid krig. Hunden skulle springa mellan olika militära posteringar och bära med sig meddelande, ammunition eller sjukvårdsartiklar till exempel. Men när radion utvecklades behövdes inte längre rapporthundarna. Det tog dock inte lång tid innan en tävlingsgren utvecklades för snabba, modiga, målmedvetna och stabila hundar. En rapporthund ska ta sig emellan två förare på kortast möjliga tid. I början tränar man hunden i att springa fram och tillbaka mellan föraren och en annan person, som hunden känner väl. I tävlingsssammanhang kallas dessa två för förare och hjälpförare. Sträckan ska i början vara kort som hunden måste springa, det är viktigt att hunden tycker att det är roligt och håller tempot högt. Lika viktigt som att springa snabbt och rätt, är det att hunden kan vara lugn och tyst när det behövs.

Först när hunden snabbt och säkert springer mellan sina två förare kan avståndet utökas. På tävling går det till så att de två förarna är på en så kallad station, A, därefter går den ena föraren iväg tillsammans med hunden, mellan 500-1100 meter (sträckan beror på tävlingsklassen) till en plats som kallas för B-station. Föraren skickar hunden tillbaka till föraren på A-stationen, tiden som det tagit för hunden att springa mellan stationerna noteras. Hunden skickas så småningom tillbaka till B-stationen, även det på tid. I de högre klasserna kommer föraren på B-stationen ha flyttat sig till en ny station, C. När hunden skickas från A till B, som alltså är tom, måste hunden spåra föraren till station C.

En svensk lapphund hoppar över ett hinder som är ett moment på lydnessdelen.

En rapporthund ska inte bara springa snabbt, den får inte heller störas av saker den möter på vägen. I de svårare klasserna avlossas skott under tiden hunden springer sina sträckor. Dessutom tävlar flera hundar tillsammans och när hundarna är på en station ska de vara tysta och lugna. Rapport är en gren som de flesta hundar verkligen gillar och den är kul att träna därför att man kan vara två stycken i en familj som är ute tillsammans. Eller varför inte två goda kompisar? Rapport kräver en hel del mark och man måste förstås ha markägarens tillåtelse vid träning.

Patrull

SBK har utbildat tjänstehundar för patrull- och bevakning sedan lång tid tillbaka. Dessa har utbildats för tjänst i hemvärnet. Sedan några år finns det ett bruksprov för patrullhundar som är mer av en tävlingsgren och som också passar för hundar som inte räknas som bruks-hundar. Precis som i övriga grenar tävlar man i lägre, högre och elitklass och med en lydnadsdel som liknar lydnaden på de andra bruksproven. Inom patrull ingår både spårarbete och det som kallas för patrull. Det senare innebär att hunden tillsammans med sin förare ska vandra på en stig eller väg och hunden ska försöka bevaka området och upptäcka figuranter.

Tervueren (belgisk vallhund) på patrullstigen.

Dessa är gömda i omgivningen. Hunden ska, både genom att lyssna efter ljud och genom att få vittring, berätta för sin förare var den upptäcker figuranterna. Hunden ska på avstånd markera för sin förare var figuranten finns någonstans.

Momentet "kryp" finns med i lydnadsdelen på bruksprovet. På bilden en malinois (belgisk vallhund) under tävling.

Att tävla i bruks

För att få tävla i någon av bruksgrenarna ska hunden vara registrerad i Svenska Kennelklubben (SKK) och den får inte vara yngre än 18 månader - i appellklass gäller lägst 12 månader. Dessutom krävs det att hunden har gått igenom mentalbeskrivning (MH) eller beteende- och personlighetsbeskrivning hund (BPH). Som förare ska man ha fyllt 12 år, 18 år för skydd.

När man tävlar i någon av bruksgrenarna får man poäng på de tre olika delarna: specialmomentet som till exempel spår, och det andra specialmomentet, som t ex budföring samt på lydnadsmomentet. Alla officiella bruksprov arrangeras av SBK:s lokalklubbar eller rasklubbar. För den som är intresserad av att träna och tävla i skydd och IGP arrangeras detta också av SBK och man måste ha en licens som man ansöker om hos Bruks-hundklubben. Förutom dessa grenar finns även mondioring där hunden prövas i lydnad, hopp och skydd.

Vill du lära dig mer om bruks?

Kanske att du nu blir nyfiken och vill åka och titta på ett bruksprov av något slag. Du hittar var och när proven är på SBK:s hemsida brukshundklubben.se eller på sbktavling.se. Det är SBK som ansvarar för regler och att utbilda domare och övriga funktionärer samt instruktörer när det gäller bruks. Några av våra Hundungdomsklubbar anordnar kurser och har träningsgrupper i bruks och bruksgrenarna spår, sök och rapport kan vara en av grenarna som man kan tävla i på Ungdoms SM.

Bli medlem du också!

Förmåner upp till och med det år du fyller 25

- Medlemskap i en lokal Hundungdomsklubb.
- Rätt till Ungdoms- och/eller syskonmedlemskap i SKKs läns- och specialklubbar
- Delta på Sveriges Hundungdoms kurser, utbildningar, läger och tävlingar.
- Delta på SBK:s kurser och utbildningar.
- Delta på SBK:s utställningar, bruksprov och rallylydnads- och lydnadstävlingar.
- Delta på Svenska Kennelklubbens utställningar
- Delta på officiella freestyle, heelwork to music tävlingar samt agilitytävlingar.
- Medlemstidningarna Hundsport och Brukshunden.
- 15 procent på enskild hundförsäkring hos Djurförsäkringsbolaget Agria.
- Kostnadsfri veterinärvårdsrådgivning direkt genom appen Agria Vårdguide
- 15 procent på PrimaDog's produkter på Hund.se.
- Försäkringsskydd vid alla våra aktiviteter (olycksfall).

Sveriges Hundungdom

Box 478

191 24 Sollentuna

telefon 08-795 30 85

e-post info@shu.se

hemsida www.shu.se

Sveriges Hundungdom

Agria
Djurförsäkring

prima
 DOG